

Samgöngu og sveitarstjórnarráðuneytið.

Ísafirði 31. október 2019

Efni; umsögn í Samráðsgátt; drög að Samgönguáætlun 2020-2034.

Umsögn þessi byggir á ályktun 4. haustþing Fjórðungssambands Vestfirðinga sem haldið á Hólmavík þann 25. og 26. október 2019.

Horft til Vestfjarða í heild þá hefur landshlutinn um rúmlega 30 ára skeið, glímt við samdrátt í efnahagslífi og samhliða stöðuga fækkun íbúa, auk áfalla vegna náttúruhamfara. Fækkun íbúa eftir sveitarfélögum er á bilinu 25 – 45 % og aldursamsetning breyst verulega til hins verra. Á síðustu fimm árum hefur hægt verulega á þessari þróun og orðið viðsnúningur í hluta samfélaganna, á meðan önnur búa hinsvegar enn við áframhaldandi neikvæða þróun. Þáttur fiskeldis er þar einna stærstur en ferðaþjónusta, sjávarútvegur og iðnaður koma þar á eftir.

En eftir slíka langvarandi þróun þarf mikið átakt til að snúa henni við. Sértek inngríp stjórnvalda hafa komið til á Vestfjörðum í gegnum árin, en ekki af þeirri stærðargráðu líkt og stuðningur við uppbyggingu stóriðju í öðrum landshlutum. Því er það í raun byltingarkennd staða sem er að skapast á Vestfjörðum, að með sjálfbærri nýtingu náttúruauðlinda megi horfa til að snúa megi þessari þróun við án sértækra byggðaaðgerða. Hinsvegar verða áætlanir stjórnvalda að veita svæðinu ákveðin forgang á fjármagn til þess að nýta þetta tækifæri.

Meginmarkmið Samgönguáætlunar 2020-2034 falla vel að þessari stöðu Vestfjarða; *Þjónusta samgöngu- og fjarskiptakerfa mæti þörfum samfélagsins og Sjálfbærar byggðir og sveitarfélög verði um land allt.*

Til þess að tryggja þann árangur þarf því að auka fjármagn og flýta verkefnum á Vestfjörðum í tilgreind verkefni. Rétt er að undirstrika að meginhluta er ekki um að ræða sértækar byggðaaðgerðir, heldur verkefni sem flýta atvinnuuppbyggingu og skapa samhliða auknar tekjur fyrir þjóðarbúið í heild. Samgönguáætlunin verður þar með einn lykilþátta í forsendum þess, að ná einnar mestu umbyltingar í þróun samfélaga og atvinnulífs á Vestfjörðum, án sértækra byggðaaðgerða.

Í vegaáætlun þarf að koma að eftirfarandi nýframkvæmdaverkefnum.

Dýrafjarðargöng. Verkefninu líkur á árinu 2020 og þar með er stærstu hindrun rutt úr vegi að koma á viðunandi heilsárssamgöngum á milli sunnan og norðanverðra Vestfjarða. Áhrif þessa á atvinnulíf og samfélög verða víðtæk sérstaklega á nýjar atvinnugreinar s.s. laxeldi og fyrir ferðaþjónustuna með verkefninu Hringvegi 2.

Dynjandisheiði. Mikilvægt að aukið er við fjármagn til að ljúka megi verkefninu á fyrsta áætlunartímabilinu 2020-2024, en gerð er krafa um að stytta verktíma í stað þess að dreifa honum á fimm ár. Verkefnið fækkar einnig einbreiðum brúm á stofnvegakerfi landsins.

Bíldudalsvegur. Mikilvægt að nú er lagt til að aukið verði við fjármagn til þess að vinna verkefnið. Það er sett á áætlun að ljúka því á öðru framkvæmdatímabili, 2025 til 2029. Tímarammi verkefnisins er hinsvegar ekki í takt við uppbyggingu samfélaga og atvinnulífs á sunnanverðum Vestfjörðum. Verkefnið þarf því að komast inn á fyrsta tímabil samgönguáætlunar og nýta hagræði skipta vinnu eftir árstíðum á móti nýframkvæmdum á Dynjandisheiði. Verkefnið fækkar einnig einbreiðum brúm á stofnvegakerfi landsins.

Innstrandavegur. Mikilvægt er að vegkafla á hluta Innstrandavegar er nú kominn á samgönguáætlun að nýju, enda er hann hluti af vegi fyrir þjónustusókn íbúa Strandabyggðar. Sú ákvörðun um að taka veginn af samgönguáætlun var í raun forkastanlegt og það er því réttmæt krafa að framkvæmdin verði sett á fyrsta tímabil samgönguáætlunar. Samtímis þarf að tryggja að fjármagn verði sett á annað tímabil samgönguáætlunar og vegurinn verði lagður bundnu slitlagi í lok þess tímabils m.a. sem hluta af verkefninu Hringvegi 2 og fækkun einbreiðra brúa á stofnvegakerfi landsins.

Veiðileysuháls. Tillaga um að færa verkefnið af fyrsta tímabil á annað tímabil Samgönguáætlunar er fullkomlega forkastanleg. Samkvæmt Samgönguáætlun 2019-2023 átti að vinna verkefnið á árinu 2022, þeirri tillögu var harðlega mótmælt að hálfu vestfirskra sveitarfélaga. Um áratuga skeið hefur verið bent á að verkefnið sé lykilþáttur í að hafa áhrif á neikvæða þróun samfélagsins í Árneshreppi og nú síðast í markmiðssetningu verkefnisins Áfram Árneshreppur. Gangi tillagan óbreytt fram eru stjórnvöld í raun að senda þau skilaboð að leggja beri niður samfélagið í Árneshreppi.

Jarðgangaáætlun. Það mikilvægt að sérstök jarðgangaáætlun er nú sett fram sem hluti af Samgönguáætlun og jarðgangaverkefni verði eftirleiðis samfelld á öllu áætlunartímabilinu. Í jarðgangaáætlun þarf að setja inn eftirfarandi framkvæmdir:

- Jarðgöng milli búsetusvæða innan Vesturbyggðar og falli þar með að meginmarkmiðum samgönguáætlunar (• Þjónusta samgöngu- og fjarskiptakerfa mæti þörfum samfélagsins. • Sjálfbærar byggðir og sveitarfélög verði um land allt).
- Súðavíkurgöng
- Breikkun gangna undir Breiðadals og Botnsheiði
- Göng undir Klettsháls

Um leið verður að lýsa vonbrigðum hve lítið rými jarðgangaáætlun fær í heildarskjalinu og er í raun upptalning á jarðgangakostum sem komið hafa inn í umræðuna með mismunandi hætti en

ekki eftir heildstætt mat. Í annan stað að jarðgangagerð á áætlunartímabilinu verða í samfelldri framkvæmd, jarðgöng á Mið - Austurlandi. Hér um að ræða óviðandi stöðu því samgöngukerfi á Vestfjörðum þurfa að mæta fyrirsjáanlegum vexti í atvinnulífi s.s. fiskeldi og ferðaþjónustu auk fjölgunar íbúa. Fjallvegir sem tenging á milli byggðarlaga innan atvinnusvæða eru í þeim efnunum, fortíðarlausn. Skorað er því á stjórnvöld að vinna að heildstæðri jarðgangaáætlun til næstu 45 ára og leggja fram í þingsályktun sem viðauka við Samgönguáætlun, eigi síðar en á haustþingi 2020. Þar verði jarðgangaframkvæmdum forgangsraðað og fjármögnunarleiðir útlistaðar.

Hafnarmál.

Vaxandi umsvif í höfnum á Vestfjörðum vegna fiskeldis, sjávarútvegs, móttaka skemmtiferðaskipa og nýting kalkþörungs, kalla á aukið fjármagn og flýtingu framkvæmda. Hraður vöxtur sem kallar á mikla uppbyggingu á skömmum tíma er hafnarsjóðum ofviða og þarf að grípa til aðgerða. Dæmi hér um, er staða mála Bíldudalshafnar vegna uppbyggingu laxeldis og vinnslu kalkþörungs. Við hafnaframkvæmdir verði einnig tekið mið af áætlun stjórnvalda um orkuskipti.

Flugmál.

Mótmælt er að ekki er gerð nein tillaga um að bregðast við ófremdarástand varðandi viðhald áætlunarflugvalla á Vestfjörðum. Ítrekuð er krafa vestfirskra sveitarfélaga um hækkun á framlögum til innanlandsflugs og auknu fjármagni verði veitt til viðhalds og endurbóta á flugvöllum á Gjögri, Bíldudal og Ísafirði. Þá minnir Fjórðungsþing á mikilvægi Reykjavíkurflugvallar fyrir samgöngur á milli landsbyggðar og höfuðborgar.

Áætlunarflug á milli Reykjavíkur og Ísafjarðar, Bíldudals og Gjögurs eru mikilvægustu almenningsamgöngur Vestfirðinga og lífæð byggðanna stóran hluta ársins. Mikilvægt er að áætlunarflug sé raunverulegur valkostur fyrir ferðir íbúa og mikilvægt að lagt er til í Samgönguáætlun að niðurgreiða flugfargjöld.

Auk þessa þarf að auka fjármagn til niðurgreiðslu áætlunarflugs m.a. að mæta þeirri kröfu að flogið verði til Bíldudals daglega og að minnsta kosti einu sinni í viku verði flogið tvisvar á dag enda hafi nýting á Bíldudalsflugvelli aukist mikið á síðustu árum.

Almenningsamgöngur

Lýst er áhyggjum af innleiðing heildarstefnu í almenningsamgöngum utan höfuðborgarsvæðis. Stjórnvöld hafa sett fram áhugaverða stefnu (Ferðumst saman) um eflingu almenningsamganga innan atvinnusvæða og þjónustusókn á milli landshluta. Á sama tíma eru framlög til málaflokksins samkvæmt frumvarpi til fjárlaga 2020 og fjármálaáætlun 2019-2023 lækkuð á næstu árum og því erfitt að sjá hvernig almenningsamgöngur utan höfuðborgarsvæðisins geti gengið.

Þess er krafist að framlög til reksturs almenningssamgangna á Vestfjörðum verði hækkuð verulega og almenningssamgöngukerfið eflt í nánú samstarfi við sveitarfélögin. Markmið verði sett á að almenningssamgöngur innan vinnusóknarsvæða verði með nægri tíðni ferða til að nýtast sem raunhæfur valkostur fyrir íbúa og gesti.

Vegaþjónusta.

Lýst er áhyggjum að framlög til vegapjónustu munu ekki að mæta aukinni umferð á vegum landsins og bent er á að ekki er gerð tillaga um að mæta uppsöfnuðum halla á vetrarþjónustu í frumvarp til fjárlaga 2020. Augljóst er að ekki er hægt að reka málaflokkinn með þessum hætti og mæta ekki vaxandi þörf í takt við aukna eftirspurn. Hækka þarf framlag til að auka vetrarþjónustu milli þéttbýliskjarna Vestfjarða og innan vinnusóknarsvæða í takt við eflingu almenningssamgangna.

Gjaldtaka.

Mótmælt er hugmyndum um gjaldtöku í jarðgöngum. Jarðgöng á Íslandi, að undantekningu Hvalfjarðargöng, hafa verið sett í framkvæmd til að leysa af hættulega fjallvegi og hlíðar. Þannig hefur verið komið á jafnræði íbúa landsins með því að byggja upp öruggar heilsársamgöngur milli sveitarfélaga og milli byggðarlaga innan sveitarfélaga og síðan tengingu við aðra hluta landsins. Eigi yfir höfuð að ræða gjaldtöku, þá má á sama hátt horfa á gjaldtöku á mislæg gatnamót, umferðarbrýr, umferðastokka og brýr yfir ár og fljót sem ígildi „ganga“ til að koma umferð í gegnum. Eingöngu er fallist á gjaldtöku í jarðgöng ef tryggt er að önnur heilsársleið sé fær.

Hringvegur 2.

Skilgreint verði nýtt verkefni innan Samgönguáætlunar 2020-2034, Hringvegur 2 eða Vestfjarðahringur sem yrði nýr hringvegur fyrir Ísland og ferðaþjónustu á Íslandi. Allt í allt 1000 km vegur sem liggur um Dali, Vestfirði og Hrótafjörð, með mikla fjölbreytni náttúru, menningar og afþreyingar.

Samþætting áætlana.

Stjórnvöld hafa í auknu mæli lagt áherslu á samþættingu áætlana, þannig að þær vinni í takt við ná fram markmiðum stjórnvalda í heild. Samgönguáætlun kemur víða inn á aðrar áætlanir en hér verða tilgreindar tvær áætlanir

Byggðaáætlun.

Í þingsályktun um Byggðaáætlun 2018-2023 segir; Alþingi ályktar að náið samráð milli ráðuneyta, stofnana ríkisins, sveitarfélaga, atvinnulífs og borgarsamfélags sé mikilvægt

við framkvæmd byggðastefnu. Með því móti verði tryggð samhæfing við aðra stefnumótun og áætlanagerð hins opinbera.

Markmið stjórnvalda í byggðaáætlun eru að: a. jafna aðgengi að þjónustu, b. jafna tækifæri til atvinnu, c. stuðla að sjálfbærri þróun byggða um allt land.

Verkefni er varða *aðgengi að þjónustu*;

c. Aðgengi landsmanna að grunnþjónustu verði jafnað og kostnaður við að sækja afþreyingu til höfuðborgarinnar verði lækkaður.

d. Net almenningsgangna á landinu öllu verði skilgreint og reglur mótaðar um niðurgreiðslu fargjalda.

e. Hvatt verði til notkunar fjölbreyttra sjálfbærra samgöngumáta, svo sem göngu og hjólreiða

Verkefni er varða *Tækifæri til atvinnu*.

a. Fjármunir verði tryggðir til framkvæmda á tillögum í samgönguáætlun, einkum hvað varðar innanhéraðsvegi, tvíbreiðar brýr og öruggar samgöngur á grundvelli vinnu- og þjónustusóknarsvæða og stækkunar þeirra.

Rétt er að minna á að nær allir innhéraðsvegir á Vestfjörðum eru samhliða hluti af stofnvegakerfi landsins.

Sóknaráætlun Vestfjarða 2020-2024.

Sóknaráætlun Vestfjarða 2020-2024 var samþykkt á fundi stjórnar Vestfjarðastofu þann 21. október 2019.

Framtíðarsýn sóknaráætlunar er sem hér segir;

Vestfirðir eru framúrskarandi svæði til að búa, starfa, heimsækja og njóta hreinnar náttúru og kyrrðar. Þar er öflugt, vaxandi alþjóðlegt þekkingarsamfélag sem einkennist af kraftmikilli sköpun, sterkri sjálfsmynd og umhverfisvitund. Góðir innviðir, öflug samfélagsleg þjónusta og fjölbreytt atvinnulíf sem einkennist af virðingu fyrir umhverfi, samfélagi og auðlindum.

Forsendur þess að ná árangri byggja á eftirfarandi atriðum, feitletruð atriði varða samgönguáætlun sérstaklega.

1. Að Sóknaráætlun Vestfjarða verði samstarfsverkefni sveitarfélaga, íbúa, stofnana og atvinnulífs á Vestfjörðum.
2. Að á tímabili þessarar Sóknaráætlunar verði **Hringvegur 2 lagður bundnu slitlagi og fær allt árið.**
3. Að lög og reglugerðir um nýtingu auðlinda séu skýr og þeim fylgt.

4. Að verkefnum Byggðaáætlunar verði hrint í framkvæmd.
5. Að flutningskerfi raforku á Vestfjörðum verði samkeppnishæft við aðra landshluta.
6. Að fjarskiptakerfi á öllum Vestfjörðum verði samkeppnishæft við aðra landshluta.
7. Að húsnæðisskortur hamli ekki atvinnuuppbyggingu og ný tegund húsnæðislána nýtist á Vestfjörðum.
- 8. Að áætlunarflug verði skilgreint sem almenningssamgöngur og samgöngumiðstöð verði byggð upp á höfuðborgarsvæðinu.**
9. Aðgengi að fjölbreyttri heilbrigðisþjónustu verði tryggt.

F.h. Fjórðungssambands Vestfirðinga

Aðalsteinn Óskarsson, sviðsstjóri Vestfjarðastofu